

приватні книгозбірні, рукописи лондонського книгаря Ніколауса Трюбнера, а також грамоти, інкунабули та стародруки. У графічній колекції зберігаються портрети й пейзажі, виконані в різних техніках, а також історичні фотографії. Велика частина рідкісних видань бібліотеки оцифрована й доступна через інтернет.

Отже, ознайомившись із роботою частини сучасних бібліотек університетів Німеччини варто зазначити, що серед їх першочергових завдань є створення власних електронних продуктів, розроблення та вдосконалення пошукових інформаційних стратегій, вирішення проблем оцифрування документних ресурсів, запровадження інноваційних засобів і методів захисту інформації при збереженні ефективності доступу, а також забезпечення комфортних умов навчання та відпочинку для населення.

Джерела та література

1. Польова В. Німецька Бібліотека року – 2015: інтерв'ю з директором публічної бібліотеки м. Кельн пані Хеннелоре Фогт. *Бібліотечний форум України*. 2015. №2. С. 45–48.
2. Диха С.В., Молчанова С.А. Інноваційні форми роботи з читачами в бібліотеках світу URL : http://lib.khnu.km.ua/about_library/naukova_robota/2016/dyh_inn.htm (дата звернення : 08.04.2019).
3. Герасюта Т. Бібліотеками Німеччини: враження переможця Всеукраїнського конкурсу «Бібліотека року – 2012». *Бібліотечний форум України*. 2013. №4. С. 28–31.
4. Бояринова О. Сучасні бібліотеки Німеччини. URL : <https://day.kyiv.ua/uk/blog/suspilstvo/suchasni-biblioteku-nimechchynu>.

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-ГАЛУЗЕВОГО РЕСУРСУ ДЛЯ ФАХІВЦІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

Ніколаєнко Н.М.

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства ім. Петра Василенка (м. Харків)*

Інформація є одним із найважливіших стратегічних, управлінських ресурсів. Її виробництво та споживання складають необхідну основу ефективного функціонування і розвитку різних сфер суспільства, в т.ч. сільського господарства. Нині ефективний розвиток аграрного виробництва потребує переходу до нових форм і методів інформаційного забезпечення сільськогосподарської галузі. Для різних категорій користувачів галузевої інформації виникає необхідність у інформаційній підтримці, що визначає процес інформаційного забезпечення.

Розглянемо питання інформаційного забезпечення фахівців галузі шляхом створення інформаційно-галузевого ресурсу для науково-педагогічних працівників і студентів аграрних закладів вищої освіти (ЗВО).

Орієнтування у системі науково-технічної інформації в галузі сільського господарства є надто важливим з точки зору забезпечення повноти інформаційної бази для навчальної, наукової, науково-дослідної діяльності, адже інформація, що її утворює, «розсіяна» у десятках видах інформаційних видань, утримувачами яких є різні інформаційні установи.

Створенням, накопиченням, упорядкуванням, поширенням та забезпеченням доступу до документальних інформаційних потоків займаються органи науково-технічної інформації, до яких в Україні належать бібліотеки, видавництва, спеціальні інформаційні центри, науково-дослідні установи та інститути. Усі вони разом забезпечують користувачів документною інформацією універсального, галузевого, проблемно-тематичного змісту, утворюють систему науково-технічної інформації (НТІ). Згідно із законодавством у сфері науково-технічної інформації головним завданням системи НТІ є створення державного ресурсу науково-технічної інформації та здійснення на його основі науково-інформаційної та науково-аналітичної діяльності, спрямованої на формування державної інформаційної політики.

Повноправними учасниками системи науково-технічної інформації виступають провідні універсальні та спеціальні бібліотеки України, серед яких Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН, сільськогосподарські бібліотеки науково-дослідних інститутів та дослідних станцій Національної академії аграрних наук України та бібліотеки аграрних закладів вищої освіти.

Діяльність наукових бібліотек та інформаційних установ завжди була спрямована на забезпечення наукових досліджень світовими документними ресурсами, сприяння пропаганді та розповсюдженню наукових знань.

Очолує систему науково-технічної інформації бібліотек України Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського (НБУВ). Спільно з Інститутом проблем реєстрації інформації НАН України здійснює підготовку та випуск загальнодержавної реферативної бази даних «Україніка наукова», основним призначенням якої є: формування національних реферативних ресурсів; підготовка до друку галузевих серій Українського реферативного журналу «Джерело», забезпечення вільного доступу до інформації про результати наукової діяльності вітчизняних учених і фахівців; активізація входження України до міжнародної системи наукових електронних комунікацій. Наукова бібліотека Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка (НБ ХНТУСГ) працює у корпоративних проєктах «Наукова періодика України» та «Система реферування української наукової літератури» НБУ ім. В.І. Вернадського, що забезпечує формування загальнодержавної реферативної БД «Україніка наукова» і підтримку он-лайнного доступу до БД «Наукова періодика України». В межах цих проєктів НБ ХНТУСГ виконує аналітико-синтетичну обробку фахових видань «Інженерія природокористування», «Актуальні проблеми інноваційної економіки», «Технічний сервіс агропромислового, лісового та транспортного комплексів», «Енергетика та комп'ютерно-інтегровані технології в АПК», «Вісників ХНТУСГ», загальна кількість за 2014–2018 роки відправлених наукових журналів склала 69 номерів. Ці проєкти не тільки інструмент інформаційного пошуку для дослідників, а й узагальнена картина поточного стану науки в нашій країні.

Вагомим сегментом науково-технічної інформаційної системи є ресурс з питань сільського господарства є реферативний журнал «Агропромисловий

комплекс України» та його спецвипуск «Бюлетень ННСГБ НААН», призначений для задоволення потреб товаровиробників галузевої продукції різних форм власності. Цей галузевий інформаційний ресурс створено на основі взаємодії та координації бібліотек сільськогосподарської галузі на чолі з ННСГБ НААН, яка поєднує у своїй діяльності функції бібліотеки загальнодержавного рівня та спеціальної академічної книгозбірні. Поряд з іншими головними завданнями бібліотеки є формування повнотекстового інформаційного ресурсу «Агротека» з питань екології, охорони природи, ботаніки, біології, економіки сільського господарства, ветеринарії, лісового господарства, організації і управління сільськогосподарським виробництвом, механізації сільського господарства, агротехніки, сільськогосподарської меліорації, переробки сільськогосподарської продукції, живлення у традиційних та електронних формах, який налічує понад 60 тис. записів для підтримки системи науково-інформаційного забезпечення фахівців галузі. Цей ресурс вміщує також повні тексти авторефератів дисертацій.

На сьогодні колективом ННСГБ НААН сформована цілісна система науково-інформаційного забезпечення вітчизняної сільськогосподарської науки і практики, яка складається з трьох напрямів: бібліографічного «Історія науки і бібліографістика» та створення оглядово-аналітичної, реферативної інформації з подальшим їх відображенням у загальнодержавній електронній реферативній базі даних «Україніка наукова» (http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=JRN&P21DBN=JRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=I=&S21COLORTERMS=0&S21STR=%D0%9614833:2), яка формується на корпоративних засадах та у паперовому варіанті УРЖ «Джерело», серія 2 «Техніка. Промисловість. Сільське господарство».

На нашу думку доцільним стало б продовження роботи по створенню галузевого інтегрованого ресурсу, а саме зведеного електронного каталогу на базі корпоративної каталогізації, національного та регіональних веб-сайтів сільськогосподарського профілю як умови системо організації і доступності вітчизняної і світової галузевої інформації через Інтернет [1], зведеного каталогу передплачуваних фахових періодичних видань ННСГБ НААН та бібліотек мережі. Успішне вирішення зазначеного вище потребує координаційних дій НААН України, МОН України та ННСГБ НААН, як методичного центру для бібліотек галузі.

Актуальним для фахівців галузі є інформаційний ресурс організований на сайті Державної установи «Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів «Агроосвіта» у розділі «Засоби навчання» представлено медіатеку електронних засобів навчання (<http://nmcbook.com.ua/>) за напрямками агроінженерія, агрономія, ветеринарна медицина, виробництво і переробка продуктів тваринництва. Це електронні підручники/навчальні посібники, підручники у форматах PDF, Fb2, навчальні відеофільми тощо. Цей ресурс надає можливість педагогічним, науково-педагогічним працівникам, студентам зорієнтуватися у зростаючому інформаційному потоці навчальної літератури, наочно ознайомитися з навчальною продукцією галузі.

Повноцінне входження студентів і викладачів (ЗВО) у світовий і національний інформаційний простір без володіння інформаційними та мережевими технологіями неможливе. Інформаційно-бібліографічні знання і навички можуть стати частиною інформаційної культури студентів аграріїв не тільки в результаті окремих лекцій «Інформаційна культура студента», «Академічна доброчесність», що викладаються в курсі «Вступ до фаху» бібліотечними працівниками для студентів 1-го курсів всіх спеціальностей та дисциплін «Інформаційно-бібліографічний пошук», «Інформаційно-бібліографічне забезпечення наукової діяльності», які введені для студентів магістрів та аспірантів, а і впливу інформаційного простору університету. Мета курсу запропонованого для магістрів і аспірантів полягає у вивченні низки ключових теоретичних понять, категорій, тенденцій і сучасних можливостей інформаційного пошуку, розгляді основних джерел отримання галузевої інформації, їх особливостей, дотримання чітко визначених правил академічної доброчесності та формування у аспірантів комунікаційних навичок.

Інформаційний простір – сукупність банків і баз даних, технологій їх супроводження та використання, інформаційних телекомунікаційних систем, що функціонують на основі загальних принципів, забезпечуючи інформаційну взаємодію організацій і громадян і задовольняючи їх інформаційні потреби. Основними компонентами інформаційного простору є інформаційні ресурси, засоби інформаційної взаємодії та інформаційна інфраструктура [2].

Саме тому представляється актуальною запровадження в бібліотеках ЗВО системної організації інформаційно-бібліографічного забезпечення наукових і (або) технічних проблем, які забезпечували б необхідну якість сучасної вищої освіти через задоволення інформаційних потреб фахівців, які займаються науковою діяльністю і формування інформаційно-пошукових умінь і навичок у майбутніх фахівців вищої кваліфікації.

Найбільш істотною умовою ефективного інформаційно-бібліографічного супроводу сільськогосподарської діяльності за спрямування має стати саме системна організація інформаційно-бібліографічного забезпечення розвитку аграрної освіти та науки.

Однією із складових забезпечення користувачів аграрного профілю оперативною перманентною інформацією у доступній та зручній для використання формі є галузевий ресурс «Літопис ХНТУСГ» з єдиною точкою доступу (<https://library.khntusg.com.ua/resursi/litopis-khntusg>). Цей інноваційний інформаційно-бібліографічний проект започатковано у 2015 році до 85 річчя заснування університету. Повнотекстовий електронний ресурс власної генерації відзначається високим науковим рівнем добору інформації та не пересічністю. Стартове наповнення «Літопису..» склало 847 документів державних та регіональних друкованих видань, що висвітлюють розвиток і життя університету з 1997 р. Станом на кінець 2018 року у літописі представлено більш ніж 1000 документів. Для виконання цього проекту було проведено велику роботу з відбору публікацій з максимальним охопленням можливої кількості бібліографічних джерел з історії університету та його викладачів. Важливим позитивним аспектом цього електронного ресурсу є те, що кожне бібліографічне

джерело супроводжується повним текстом публікації. Зручний пошуковий сервіс дозволяє працювати з електронним ресурсом просто і швидко, не витрачаючи часу на пошук інформації в друкованих виданнях.

На нашу думку, електронний ресурс містить унікальний історичний матеріал, що згруповано в хронологічних рамках та за певною тематикою. Для його організації було використано гіпертекстові технології, в кожному розділі за алфавітом міститься список публікацій про університет та його діячів за певний рік. Бібліографічний опис здійснено згідно з чинними в Україні стандартами. Описи мають гіпертекстове посилання на повний текст відповідної публікації. В цілому, електронний ресурс став у нагоді як науковцям, так і студентам університету, а також всім, хто цікавиться становленням одного з провідних аграрних закладів вищої освіти України.

Актуальним залишається продукування вторинного інформаційного ресурсу у вигляді науково-допоміжних покажчиків присвячених питанням вищої школи, наприклад «Основні напрямки розвитку вищої освіти в Україні та за кордоном (до 85-річчя ХНТУСГ)», серії «Наукові праці співпрацівників факультету», де зібрано науковий доробок вчених за 10 років, тематичних покажчиків «Проблеми екології», біобібліографічних покажчиків серії «Біобібліографія вчених ХНТУСГ», створення в електронному вигляді покажчика «Науковці нашого університету» та рекомендаційних списків літератури, підготовлених фахівцями довідково-бібліографічного відділу за тематикою наукових досліджень, що виконуються в університеті. Цей ресурс дає змогу користувачеві бути поінформованим про важливі публікації науковців в галузі сільськогосподарської науки і техніки. У подальших розвідках планується створення покажчиків присвячених діяльності наукових шкіл університету.

Важливим компонентом системної організації інформаційно-бібліографічної підтримки фахівців є створений у розділі «Ресурси» на сайті бібліотеки Web-ресурс галузевої тематики з доступом через інтерактивне посилання, що надає можливість швидкого доступу до вітчизняних і світових інформаційних ресурсів.

Важливим джерелом пошуку інформації є отриманий на конкурсній основі доступ від МОН України отримує у доступ наукометричні БД Scopus, Web of Science. Протягом 2017–2018 навчального року науковцями ХНТУСГ в БД WoS було використано 502 сесії, під час яких здійснено 2217 пошукових запитів. З листопада 2018р. отримана у доступ БД Scopus. Робота з ресурсами найбільших видавничих компаній світу для університетської спільноти є гарантом успішних наукових розвідок, професійного зростання, підняття іміджу університету не тільки в Україні, а і за її межами.

Нині бібліотека спрямовує свою роботу на розробку методики використання інформаційно-бібліографічного забезпечення навчальної, наукової діяльності студентів агроінженерних спеціальностей, пошуково-дослідницької діяльності викладачів, аспірантів ХНТУСГ, інформаційної підтримки діяльності викладачів ЗВО I-II рівнів акредитації (коледжів, що входять в структуру університету) та управлінської діяльності адміністрації навчального закладу.

Джерела та література

1. Дерлеменко В.В. Розповсюдження сільськогосподарської науково-технічної інформації. Київ: ІАЕ УААН, 1999. 410с.
2. Служба тематических толковых словарей (Glossary Commander). URL : [http://www.glossary.ru/cgi-bin/gl_sch2.cgi?Rlt\(uwsg.outt:!vwuxywgtxyig](http://www.glossary.ru/cgi-bin/gl_sch2.cgi?Rlt(uwsg.outt:!vwuxywgtxyig) (дата звернення : 10.04.2019 р.)
3. Тверезовська Н.Т., Нелєпова А.В. Інформаційні технології в агрономії: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 276 с.

РОЗДІЛ «ЗАГАЛЬНОНАУКОВЕ І МІЖДИЦИПЛІНАРНЕ ЗНАННЯ» ТЕМАТИЧНОГО НАВІГАТОРА НБУВ

Оршина Н.В.

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського (м. Київ)

Комплекс загальнонаукового і міждисциплінарного знання у структурі Рубрикатора Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) зумовлено посиленням інтеграційних процесів, які охоплюють усі напрямки соціальних, природничих та технічних наук. Різні підходи, засоби й методи пізнання, притаманні сучасним науковим дослідженням, поєднуються у міждисциплінарні системи знання на підґрунті визначених логічних зв'язків між ними. Кожний компонент цієї системи на певному етапі розвитку наукового пізнання може стати домінуючим, поєднати самостійні спеціалізовані предмети й розділи знань і викликати появу нової міждисциплінарної дисципліни.

Умовно у комплексі «Загальнонаукове і міждисциплінарне знання» можна виділити дві групи наук: загальнонаукове знання – до нього належать формальні науки, тобто сукупність наук, які досліджують формальні системи: методологія, теорія систем, кібернетика, семіотика, інформатика тощо; міждисциплінарне знання охоплює науки, об'єкти вивчення яких потребують комплексного підходу : глобалістика, комплексне дослідження людини, космічні дослідження.

Під розділом «Загальнонаукове і міждисциплінарне знання» та його підрозділами збираються документи з питань науки та наукових напрямів, дисциплін, концепцій, теорій, проблем, які за своїм змістом знаходяться за межами усього спектру класичних наук і технологій, висвітлюють питання зв'язків і єдності між різними галузями наукового знання, комплексного наукового вивчення предметів і явищ тощо. Дисципліни і наукові теорії, що належать до загальнонаукового та міждисциплінарного комплексу, спрямовані на задоволення методологічних та процедурних проблем науки; їх принципи, методи, термінологічний апарат, технічні засоби широко використовуються в інших науках та галузях практичної діяльності. Розділ «Загальнонаукове і міждисциплінарне знання» є достатньо новим розділом Рубрикатора НБУВ, його не можна віднести до вже існуючих груп наук.

В генеральному систематичному каталозі НБУВ розділ «А Загальнонаукове і міждисциплінарне знання» відкрито 1998 р. Рубрикатор НБУВ налічує 46 рубрик відповідної тематики. Розділ перебуває в стадії розробки.

На основі бази даних «Скорочений варіант Рубрикатора НБУВ для наукової